

Hallintovaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2024/1348 muuttamisesta koskien unionin tasolla laadittavia luetteloita turvallisista alkuperämaista

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2024/1348 muuttamisesta koskien unionin tasolla laadittavia luetteloita turvallisista alkuperämaista (U 20/2025 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Eeva-Maija Leivo, sisäministeriö
- erityisasiantuntija Kiia Laine, Maahanmuuttovirasto
- oikeudellinen asiantuntija Kaisa Korhonen, Amnesty International, Suomen osasto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- oikeusministeriö
- Pakolaisneuvonta ry

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Komissio on 16.4.2025 antanut ehdotuksen kansainvälistä suojelua unionissa koskevan yhteisen menettelyn luomisesta ja direktiivin 2013/32/EU kumoamisesta annetun asetuksen (EU) 2024/1348 (menettelyasetus) muuttamisesta koskien unionin tasolla laadittavia luetteloita turvallisista alkuperämaista (COM(2025) 186 final). Menettelyasetus on osa vuonna 2024 hyväksyttyä muutoliike- ja turvapaikkasopimusta (pakti), jota aletaan soveltaa kesällä 2026.

Ehdotuksen tavoitteena on määritellä turvalliset alkuperämaat unionin tasolla. Komission mukaan ehdotuksella pyritään vahvistamaan turvallisen alkuperämaan käsitteen soveltamista käy-

Valiokunnan lausunto HaVL 17/2025 vp

tännön tasolla ja näin edistämään todennäköisesti perusteettomien turvapaikkahakemusten riipeää tutkintaa.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että turvapaikanhakujärjestelmää tehostetaan ja sen laatua kehitetään ja että kielteisen päätöksen saaneet palaavat tai palautetaan lähtömaihin mahdollisimman nopeasti. Valtioneuvosto tukee toimia, joilla lisätään nopeutettujen menettelyjen käyttöä ja vähennetään perusteettomien turvapaikkahakemusten jättämistä.

Valtioneuvosto painottaa, että jokainen turvapaikkahakemus on tutkittava puolueettomasti ja huolellisesti.

Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti turvallisten alkuperämaiden määrittämiseen unionin tasolla ja tukee turvallisen alkuperämaan käsitteen yhdenmukaisempaa soveltamista jäsenvaltioissa. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että jäsenvaltiot voivat laatia myös kansallisia luetteloita turvallisista alkuperämaista.

Valtioneuvosto pitää perusteltuna unionin ehdokasmaiden määrittelyä turvallisiksi alkuperämaiksi. Valtioneuvosto katsoo, että poikkeusolosuhteiden määrittämistä ja niistä päättämistä voi olla tarpeen täsmentää, jotta sääntely on sujuvaa ja selkeää. Valtioneuvosto pitää tärkeänä varmistaa myös asianmukainen tiedonkulku ehdokasmaiden tilanteesta. Tavoitteena on ehdotuksen yksiselitteinen ja tehokas soveltaminen.

Valtioneuvosto katsoo, että komission ehdottamia kolmansia maita voitaisiin pitää turvallisina alkuperämaina.

Valtioneuvosto voi tukea turvallisia kolmansia maita ja alkuperämaita koskevien poikkeusten soveltamisen aikaistamista sekä rajamenettelyä ja nopeutettua menettelyä koskevien säännösten soveltamisen aikaistamista. Valtioneuvosto huomioi kuitenkin, että kansallisesti paktia koskevat lainsäädäntömuutokset on tarkoitus saattaa voimaan kesällä 2026.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Yhteensä kymmenestä säädöksestä koostuva EU:n maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan uudistus (pakti) on hyväksytty pitkään jatkuneiden neuvottelujen jälkeen vuonna 2024. Säädösten täytäntöönpanolle on varattu kaksi vuotta aikaa. Niitä aletaan soveltaa kesällä 2026.

Uudistuskokonaisuus kattaa yhteisen turvapaikkajärjestelmän uudistamisen, kumppanuudet EU:n ulkopuolisten maiden kanssa, paluiden tehostamisen sekä laillisten väylien edistämisen. Suurin osa säädöksistä on jäsenvaltioissa suoraan sovellettavia asetuksia, jotka koskevat muun muassa seulontaa, Eurodac-tietokantaa, turvapaikka-asioden ja muuttoliikkeen hallintaa (hallinta-asetus), turvapaikkamenettelyä (menettelyasetus) sekä toimintaa kriisi- ja force majeure -tilan-

Valiokunnan lausunto HaVL 17/2025 vp

teissa (kriisiasetus). Paktiin kuuluvat myös esimerkiksi uudelleensijoittamisasetus, määritelmäasetus ja vastaanottodirektiivi. Komissio on lisäksi antanut maaliskuussa 2025 paluusetusehdotuksen¹, jonka tavoitteena on tehostaa palautusprosessia (HaVL 12/2025 vp).

Hallintovaliokunta on jo pitkään korostanut sitä, että tehokas palautusjärjestelmä on keskeinen osa toimivaa turvapaikkajärjestelmää ja muuttoliikkeen hallintaa. Valiokunta tähdentää, etteivät EU:n maahanmuutto- ja turvapaikkauudistuksen tavoitteet saumattomasta prosessista rajanylityksestä turvapaikkamenettelyyn ja tarvittaessa paluuseen voi toteutua, ellei palautuksia saada merkittävästi tehostettua. Myös uudistuksen keskeinen tavoite edelleenliikkumisen ehkäisemisestä vaatii toteutuakseen toimivan palautusjärjestelmän. Paluusääntelyn uudistamiselle on selkeä tarve, sillä komission arvion mukaan vain noin 20 prosenttia palautuspäätöksen saaneista kolmansien maiden kansalaisista tosiasiallisesti poistuu EU:n alueelta.

Paktiin kuuluvan menettelyasetuksen² tavoitteena on keventää, yksinkertaistaa ja yhdenmukaistaa jäsenvaltioiden menettelyjä ottamalla käyttöön kansainvälistä suojelua unionissa koskeva yhteinen menettely. Tarkoituksena on varmistaa yhdenmukaiset, tehokkaat ja oikeudenmukaiset menettelyt turvapaikkahakemusten käsittelemiseksi, joilla vastataan myös väärinkäytöksiin ja edelleenliikkumiseen. Lisäksi menettelyasetuksessa säädetään jäsenvaltioille pakollisesta rajamenettelystä, jonka avulla pyritään tehostamaan ulkorajoilla tehtyjen turvapaikkahakemusten käsittelyä tilanteissa, joissa todennäköisyys saada kansainvälistä suojelua on vähäinen.

Kansainvälistä suojelua koskeva hakemus käsitellään nopeutetussa menettelyssä muun ohella silloin, jos kolmatta maata voidaan pitää hakijalle turvallisena alkuperämaana. Turvallinen alkuperämaa voi olla hakijan kansalaisuusvaltio tai aiempi pysyvä asuinmaa. Menettelyasetus mahdollistaa turvallisten alkuperämaiden määrittelyn unionin tasolla. Käsiteltävänä olevassa komission ehdotuksessa (COM(2025) 186 final) ehdotetaan menettelyasetuksen sääntelyn muuttamista siltä osin kuin on kyse turvallisten alkuperämaiden luettelon laatimisesta unionin tasolla. Tavoitteena on vahvistaa turvallisen alkuperämaan käsitteen soveltamista ja edistää todennäköisesti perusteettomien turvapaikkahakemusten ripeää tutkintaa määrittämällä turvalliset alkuperämaat EU-tasolla. Valiokunta kannattaa näitä tavoitteita. Valiokunta pitää tärkeänä, että sääntelyn soveltaminen on mahdollisimman yhdenmukaista EU:n jäsenvaltioissa.

Turvallisten alkuperämaiden määrittäminen

Menettelyasetuksen mukaan kolmas maa voidaan määritellä turvalliseksi alkuperämaaksi vain, jos oikeudellisen tilanteen, demokraattisen järjestelmän puitteissa tapahtuvan lainsäädännön soveltamisen ja yleisen poliittisen tilanteen perusteella voidaan osoittaa, että maassa ei esiinny määritelmäasetuksen³ 9 artiklassa määriteltyä vainoa eikä 15 artiklassa määritellyn vakavan haitan vaaraa.

1 Komission ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi yhteisen järjestelmän perustamisesta unionissa laittomasti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten palauttamiseksi ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/115/EY, neuvoston direktiivin 2001/40/EY ja neuvoston päätöksen 2004/191/EY kumoamisesta (COM(2025) 101 final)

2 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1348 kansainvälistä suojelua unionissa koskevan yhteisen menettelyn luomisesta ja direktiivin 2013/32/EU kumoamisesta

Valiokunnan lausunto HaVL 17/2025 vp

Ehdotetulla asetuksella määriteltäisiin unionin tasolla turvallisiksi alkuperämaiksi EU:n ehdokasmaat, mahdollinen ehdokasmaa Kosovo sekä kuusi muuta valtiota: Bangladesh, Kolumbia, Egypti, Intia, Marokko ja Tunisia. Komission ehdotus pohjautuu EU:n turvapaikkaviraston (EU-AA) laatimaan arvioon.

Komissio katsoo, että EU:n ehdokasmaita voidaan pitää turvallisina alkuperämaina, koska niiden on tullut täyttää niin sanotut Kööpenhaminan kriteerit, joiden mukaan EU:n jäseniksi haluavilla mailla tulee esimerkiksi olla vakaat instituutiot, jotka takaavat demokratian, oikeusvaltion, ihmisoikeudet ja vähemmistöjen suojelun, sekä kyky täyttää EU:n jäsenyysvelvoitteet. Muiden edellä mainittujen maiden osalta määrittely turvallisiksi alkuperämaiksi perustuu siihen, että niissä ei yleisesti ole vainon tai vakavan haitan uhkaa. Näistä maista peräisin olevien hakijoiden turvapaikkahakemusten hyväksymisaste on ollut EU-tasolla varsin matala (2—5 prosenttia).

Ehdotuksessa on otettu huomioon, että ehdokasmaan tilanteessa voi tapahtua sellaisia muutoksia, joiden vuoksi määrittely turvallisiksi alkuperämaiksi ei ole enää perusteltua. Nämä liittyvät asetusehdotuksen mukaan siviiliväestöön kohdistuvaan mielivaltaisen väkivallan uhkaan kansainvälisen tai sisäisen aseellisen konfliktin tilanteessa, EU:n kyseiselle maalle asettamiin pakotteisiin tai siihen, että kansainvälisen suojelun myöntämistä koskevien päätösten hyväksymisaste on kyseisestä maasta tulevien hakijoiden osalta korkeampi kuin 20 prosenttia.

Hallintovaliokunta on pitänyt menettelyasetusehdotuksesta antamissaan lausunnoissa (esim. HaVL 4/2022 vp) perusteltuna, että turvalliset maat määritetään jatkossa unionin tasolla. Valiokunta toteaa, että jäsenvaltioilla on kuitenkin edelleen mahdollisuus määritellä turvallisiksi alkuperämaita myös kansallisesti. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan turvallisten alkuperämaiden määrittely EU-tasolla osaltaan selkeyttää, sujuvoittaa ja nopeuttaa turvapaikkaprosessia.

Asiantuntijakuulemisissa on lisäksi kiinnitetty huomiota siihen, että EU:n ehdokasmaiden listaminen turvallisiksi alkuperämaiksi vaikuttaa merkittävästi turvapaikkahakemusten käsittelyyn Maahanmuuttovirastossa. Esimerkiksi turkkilaisten hakijoiden hakemukset eivät Suomessa tällä hetkellä ohjautu kategorisesti nopeutettuun menettelyyn, toisin kuin ehdotetun asetuksen mukaan jatkossa. Jos maa on listattu turvallisiksi alkuperämaaksi, lähtökohtana turvapaikkatutkinassa on, että kyseinen maa on hakijalle turvallinen. Hakijan tulee perustella, miksi maa ei hänen kohdallaan ole turvallinen. Menettelyasetuksen mukaan turvallisen alkuperämaan käsitettä voidaan soveltaa vain, jos hakija ei voi yksilöllisen arvioinnin yhteydessä esittää tosiasioita, joiden perusteella häneen ei voida soveltaa turvallisen alkuperämaan käsitettä.

Valiokunta toteaa, että ehdotuksen tavoitteena on selkeyttää ja yhdenmukaistaa turvallisen alkuperämaan käsitteen soveltamista. Jatkovalmistelussa on syytä vielä huolellisesti arvioida, onko sääntelyä joiltain osin tarpeen täsmentää, jotta sääntelyn soveltaminen on mahdollisimman yksiselitteistä ja tehokasta.

3 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1347 vaatimuksista kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden määrittelemiselle kansainvälistä suojelua saaviksi henkilöiksi, pakolaisten ja henkilöiden, jotka voivat saada toissijaista suojelua, yhdenmukaiselle asemalle ja myönnetyn suojelun sisällölle, neuvoston direktiivin 2003/109/EY muuttamisesta ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2011/95/EU kumoamisesta

Valiokunnan lausunto HaVL 17/2025 vp

Valiokunta tähdentää, että menettelyasetuksen peruseriaatteisiin, takeisiin tai menettelyihin ei ehdoteta muutoksia. Asetusehdotuksen sääntelyllä ei näin ollen puututa hakijan mahdollisuuteen hakea kansainvälistä suojelua, saada asiansa käsitellyksi yksilöllisesti ja puolueettomasti eikä mahdollisuuteen valittaa saamastaan päätöksestä riippumattomaan tuomioistuimeen.

Eräiden menettelyasetuksen säännösten soveltamisen aikaistaminen

Asetusehdotuksella on myös tarkoitus mahdollistaa menettelyasetuksen turvallisia kolmansia maita ja turvallisia alkuperäkaita sekä nopeutettua menettelyä ja rajamenettelyä koskevien säännösten soveltaminen määrätyiltä osin jo aikaisemmin kuin menettelyasetuksen soveltaminen muilta osin alkaa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Suomessa soveltamista ei ole tarkoitusta aikaistaa aiemmin suunnitellusta. Paktin kansallisen täytäntöönpanon edellyttämien lainsäädäntömuutosten valmistelu on parhaillaan käynnissä. Asiaa koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle kevätestuntokauden 2026 alussa.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Hallintovaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 26.9.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Mauri Peltokangas ps
varapuheenjohtaja Pihla Keto-Huovinen kok
jäsen Tiina Elo vihr
jäsen Eveliina Heinäluoma sd
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Juha Hänninen kok
jäsen Christoffer Ingo r
jäsen Rami Lehtinen ps
jäsen Mira Nieminen ps
jäsen Saku Nikkanen sd
jäsen Hanna Räsänen kesk
jäsen Paula Werning sd
jäsen Joakim Vigelius ps
jäsen Juha Viitala sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Henri Helo

Valiokunnan lausunto HaVL 17/2025 vp
Eriävä mielipide

Eriävä mielipide

Perustelut

Komission ehdotuksella määriteltäisiin unionin tasolla turvallisiksi alkuperämaiksi maat, joille on myönnetty EU:n ehdokasmaan asema, Bangladesh, Kolumbia, Egypti, Intia, Marokko ja Tunisia sekä mahdollinen ehdokasmaa Kosovo. Näissä maissa ei ehdotuksen mukaan yleisesti ole vainon tai vakavan haitan uhkaa. Lisäksi jäsenvaltioilla olisi mahdollisuus määritellä turvallisia alkuperämaita kansallisella tasolla. Turvallisesta alkuperämaasta tulevat hakijat joutuisivat nopeutettuun turvapaikkamenettelyyn.

Ehdotettu luettelo turvallisista alkuperämaista pitää tiettyjä maita turvallisina, mikäli niistä tulevista hakijoista enintään 20 prosenttia saa EU:ssa kansainvälistä suojelua. Siitä huolimatta, että jopa joka viides näistä maista tuleva siis saa EU:ssa kansainvälistä suojelua, komissio ehdottaa, että heidän hakemuksiaan käsiteltäisiin lähtökohtaisesti ilmeisen perusteettomina.

Turvallisen alkuperämaan käsitteen käytön lisääminen on ristiriidassa sen kanssa, että turvapaikan ja toissijaisen suojelun asema perustuu yksilöön kohdistuvaan vainoon tai ihmisoikeusloukkauksiin. Turvallinen alkuperämaa -käsitteen soveltaminen heikentää turvapaikkaoikeuden ytimessä olevaa turvapaikkaperusteiden yksilöllistä arviointia ja lisää riskiä, että yksilölliset haavoittuvuudet ja suojeluntarpeet jäävät huomiotta.

Kuten esimerkiksi ihmisoikeusjärjestö Amnesty International on huomauttanut, komission ehdotuksessa turvallisiksi maiksi määriteltävissä maissa myös esiintyy dokumentoituja ihmisoikeusloukkauksia ja ihmisoikeusloukkausten riskejä. Esimerkiksi Tunisian viranomaiset tehostivat poliittisen opposition tukahduttamista vuonna 2024 suorittamalla joukkopidätyksiä, vangitsemalla toimittajia ja käymällä kansalaisyhteiskuntaa vastaan. Egyptissä monet rauhanomaiset kriitikot ja uskonnollisten vähemmistöjen jäsenet kohtaavat häirintää ja pitkiä pidätyksiä. Kolumbia on edelleen yksi maailman vaarallisimmista maista niille, joita uhkaa väkivalta erityisesti valtiosta riippumattomien aseellisten ryhmien taholta. Marokossa toimittajat, aktivistit ja hallitusta kritisoidut henkilöt kohtaavat häirintää, mielivaltaisia pidätyksiä sekä epäoikeudenmukaisia oikeudenkäyntejä.

Ehdotus on omiaan heikentämään turvapaikanhakijoiden oikeusturvaa. Viime kädessä ehdotettu sääntely lisäisi riskiä ehdottoman palautuskiellon loukkauksille. Kukin valtio vastaa siitä, ettei se palauta ketään maahan, jossa henkilö on kuoleman, kidutuksen tai epäinhimillisen kohtelun vaarassa.

Kuten oikeusministeriö lausunnossaan muistuttaa, turvallisten alkuperämaiden määrittely unionin tasolla ja käsitteen soveltaminen kansainvälistä suojelua koskevaa yksittäistä hakemusta ratkaistaessa ei poista velvollisuutta tutkia jokainen hakemus yksilöllisesti, joka EU-oikeuden lisäksi seuraa muun muassa Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artiklasta, kidutuksen vastaisen yleissopimuksen 3 artiklasta, EU:n perusoikeuskirjan 19 artiklasta ja perustuslain 9 §:n 4 momentista johtuvasta ehdottomasta palautuskiellosta. Se seikka, että tietyn maan katsotaan olevan yleisesti turvallinen EU:n tai kansallisella tasolla, ei ole ehdoton turvatae kyseisen maan kansalaisille

Valiokunnan lausunto HaVL 17/2025 vp
Eriävä mielipide

eikä sen vuoksi poista tarvetta suorittaa yksilöllinen tutkinta kansainvälistä suojelua koskevasta hakemuksesta. Käsitteen soveltaminen ei rajoita sitä, että määritetyissä maissa tietyt hakijaryhmät voivat joutua erityistilanteeseen ja heillä voi siksi olla perusteltu syy pelätä joutuvansa vainotuksi tai todellinen vaara joutua kärsimään vakavaa haittaa. Oikeusministeriö huomauttaa, että erityistä huomiota tulisi kiinnittää hakijoihin, jotka ovat näissä maissa erityistilanteessa, kuten esimerkiksi sateenkaari-ihmisiin, sukupuoleen perustuvan väkivallan uhreihin, ihmisoikeuksien puolustajiin, uskonnollisiin vähemmistöihin kuuluviin ja toimittajiin.

Oikeusministeriö tuo myös hallinnonalansa osalta esiin haasteita, joihin lisääntyvä turvallisen alkuperämaan käsitteen ja nopeutettujen menettelyjen soveltaminen yhdessä muun muassa uudistetusta menettelyasetuksesta seuraavien käsittelyaikavaatimusten kanssa johtaisi. Nopeutettuja menettelyjä lisää myös rajamenettelyn käyttöönotto. Oikeusministeriö arvioi, että tuomioistuinlaitoksessa olisi uudistusten vuoksi lisääntyvää painetta kohdistaa resursseja erityisesti Maahanmuuttovirastossa nopeutetusti tehtyjen kansainvälistä suojelua koskevien päätösten lainmukaisuuden arviointiin. Tällainen resurssien kohdentaminen viivästyttäisi asioiden käsittelyä muissa hallintotuomioistuimissa kiireellisesti käsiteltäviksi säädettyissä asiaryhmissä, kuten esimerkiksi lastensuojelua tai tahdosta riippumatta annettavaa hoitoa koskevissa asioissa. Nopeasti käsiteltävien kansainvälistä suojelua koskevien asioiden lisääntyminen hidastaisi myös muiden asioiden käsittelyä hallintotuomioistuimissa. Muutokset kasvattaisivat myös muun muassa avustajien työpainetta ja tarvetta avustajille usein hyvin nopealla tahdilla. Esimerkiksi valitusaikojen lyhentäminen vaikuttaa myös heikentävästi valitusten laatuun ja lisää hallintotuomioistuimissa tarvetta lisäselvityksiin. Samalla kun riski valitusten puutteellisuudelle valitusajan lyhentyessä kasvaa, tuomioistuimen työ asioiden selvittämiseksi lisääntyy. Myös avustajan saanti muutoksenhakuvaiheessa muuttuu sitä haastavammaksi, mitä lyhyemmästä valitusajasta on kyse. Uusien tulkin- taongelmien luominen ja yhä kiireellisempien valitusprosessien lisääminen ei olisi järkevää sen enempää oikeusturvan kuin oikeusministeriön hallinnonalan resurssien ja oikeudenhoidon haastavan tilanteen huomioiden.

Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen lausuntokäytännön mukaan perus- ja ihmisoikeusherkässä sääntely-yhteydessä lainvalmistelun yksinomaisena tavoitteena ei tulisi olla vain käsittelyn nopeuttaminen ja tehostaminen. Perustuslain näkökulmasta olennaisia ovat oikeusturvaan ja yleensä käsittelyn asianmukaisuuteen liittyvät näkökohdat, etenkin kun huomioidaan, että kyse on erityisen haavoittuvassa asemassa olevista ihmisistä, joiden suhteen oikeusturvavaatimukset korostuvat. (Ks. mm. PeVL 15/2021 vp, kappaleet 2 ja 12; PeVL 2/2021 vp, kappale 18; PeVL 8/2018 vp, s. 3; PeVL 34/2016 vp, s. 3—4; PeVL 24/2016 vp, s. 4.) Valiokunta on erityisesti korostanut, että palauttamista koskevat velvoitteet edellyttävät myös hakijan tilanteen yksilöllistä arvioimista, lapsen edun huomioon ottamista ja perhe-elämän suojan toteutumista (PeVL 2/2021 vp, kappale 18; PeVL 8/2018 vp, s. 3; PeVL 34/2016 vp, s. 4).

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto HaVL 17/2025 vp
Eriävä mielipide

Helsingissä 26.9.2025

Tiina Elo vihr